TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2011. gada 13. oktobrī*

Lieta C-148/10

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Hof van beroep te Brussel* (Beļģija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2010. gada 23. martā un kas Tiesā reģistrēts 2010. gada 29. martā, tiesvedībā

DHL International NV, agrāk — *Express Line NV*,

pret

Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], tiesneši J. Malenovskis [*J. Malenovský*], R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*] (referente), E. Juhāss [*E. Juhász*] un D. Švābi [*D. Šváby*],

ģenerāladvokāts N. Jēskinens [*N. Jääskinen*],
sekretāre M. Ferreira [*M. Ferreira*], galvenā administratore,

* Tiesvedības valoda — holandiešu.

ņemot vērā rakstveida procesu un 2011. gada 17. marta tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *DHL International NV*, agrāk — *Express Line NV*, vārdā — F. Vandendrīše [*F. Vandendriessche*] un J. Rūts [*J. Roets*], *advocaten*,

— Beļģijas valdības vārdā — M. Jakobsa [*M. Jacobs*], pārstāve, kurai palīdz F. Petijons [*F. Petillion*], *avocat*, un J. Jansens [*J. Jansen*], *advocaat*,

— Polijas valdības vārdā — M. Špunars [*M. Szpunar*], pārstāvis,

— Eiropas Komisijas vārdā — L. Losano Palasiosa [*L. Lozano Palacios*] un P. van Nufels [*P. Van Nuffel*], pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2011. gada 26. maija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 15. decembra Direktīvu 97/67/EK par kopīgiem noteikumiem Kopienas pasta pakalpojumu iekšējā tirgus attīstībai un pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai (OV 1998, L 15, 14. lpp.), it īpaši 19. pantu šajā direktīvā, ar grozījumiem, kas

izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 10. jūnija Direktīvu 2002/39/EK (OV L 176, 21. lpp.), un šajā pašā direktīvā, ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 20. februāra Direktīvu 2008/6/EK (OV L 52, 3. lpp.), kā arī LESD 49. pantu.

2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *DHL International NV*, agrāk — *Express Line NV* (turpmāk tekstā — "*Express Line*"), un *Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie* (Beļģijas Pasta pakalpojumu un telekomunikāciju institūts, turpmāk tekstā — "*IBPT*") attiecībā uz iemaksas veikšanu par pasta nozares ombuda dienestu, kas esot noteikta *Express Line*.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Direktīvas 97/67 preambulas 10. un 35. apsvērumā ir noteikts:

"(10) tā kā saskaņā ar subsidiaritātes principu Kopienas līmenī būtu jāpieņem vairāki vispārīgi principi, bet konkrēto procedūru izvēlei vajadzētu būt dalībvalstu kompetencē un tām vajadzētu brīvi izvēlēties to sistēmu, kura ir vislabāk piemērota apstākļiem attiecīgajās dalībvalstīs;

[..]

(35) tā kā vajadzība uzlabot pakalpojumu kvalitāti nozīmē to, ka strīdi jāatrisina ātri un efektīvi; tā kā papildus atlīdzībai likumīgos veidos [papildus tiesību aizsardzības līdzekļiem], kādi ir pieejami saskaņā ar dalībvalstu un Kopienas tiesībām, būtu jāparedz procedūra caurskatāmai, vienkāršai un nesadārdzinātai sūdzību izskatīšanai, kurā varētu piedalīties visas ieinteresētās puses."

4 Direktīvas 97/67 2. panta 1., 14. un 17. punktā ir paredzēts:

"Šajā direktīvā tiek piemērotas šādas definīcijas:

1) "Pasta pakalpojumi" ir pakalpojumi, kas saistīti ar pasta sūtījumu savākšanu, šķirošanu, pārvadāšanu un piegādi.

[..]

14) "Atļauja" ir jebkura atļauja, ar ko nosaka tiesības un pienākumus, kuri ir specifiski pasta nozarei, un kas dod iespēju uzņēmumiem sniegt pasta pakalpojumus un pēc vajadzības izveidot un/vai ekspluatēt pasta iestāžu tīklus, kuri vajadzīgi šādu pakalpojumu sniegšanai, un kas var būt "vispārēja atļauja" vai "individuāla licence" saskaņā ar definīciju šeit turpmāk:

— "vispārējā atļauja" ir atļauja neatkarīgi no tā, vai to reglamentē ar noteiktas pakalpojumu grupas licenci vai ar vispārējiem tiesību aktiem un vai ar šādu

reglamentāciju izvirza prasību par reģistrēšanas vai deklarēšanas procedūrām, kas attiecīgajam uzņēmumam neuzliek pienākumu no attiecīgās valsts regulatīvās iestādes saņemt skaidru lēmumu pirms to tiesību izmantošanas, kuras izriet no šīs atļaujas,

— "individuālā licence" ir atļauja, ko piešķīrusi valsts regulatīvā iestāde un kas kādam uzņēmumam piešķir specifiskas tiesības vai uz tā darbībām attiecina specifiskus pienākumus, ar tiem pēc vajadzības papildinot vispārējo atļauju, ja uzņēmumam nav tiesību realizēt attiecīgās tiesības pirms valsts regulatīvās iestādes lēmuma saņemšanas.

[..]

17) "Lietotāji" ir visas fiziskās vai juridiskās personas, kas sūtītāja vai adresāta statusā gūst labumu no vispārējo pakalpojumu sniegšanas."

5 Atbilstoši Direktīvas 97/67 3. un 4. pantam dalībvalstis norāda vienu vai vairākus universālā pakalpojuma sniedzējus; šis pakalpojums ir saistīts ar noteiktas kvalitātes pastāvīgo pasta pakalpojumu sniegšanu par pieņemamām cenām visiem lietotājiem visās vietās. Attiecībā uz pakalpojumu sniedzējiem, kas nav norādīti, dalībvalstis saskaņā ar Direktīvas 97/67 9. pantu var ieviest vai nu vispārīgas atļaujas attiecībā uz pasta pakalpojumiem, kas nav universālais pakalpojums, vai arī atļauju procedūras, tostarp individuālas licences, attiecībā uz pasta pakalpojumiem, kas ir saistīti ar universālo pakalpojumu.

6 Turklāt dalībvalstis vispār līdz 2010. gada 31. decembrim, ciktāl tas vajadzīgs, lai nodrošinātu vispārējo pakalpojumu uzturēšanu, saskaņā ar Direktīvas 97/67 7. pantu varēja pasta pakalpojumus rezervēt vispārējo pakalpojumu sniedzējam(-iem).

7 Direktīvas 97/67 19. pantā ir noteikts:

"Dalībvalstis nodrošina to, ka lietotāju sūdzību izskatīšanai izstrādā caurskatāmas, vienkāršas un nesadārdzinātas procedūras, īpaši gadījumiem, kas saistīti ar zudumu, nolaupīšanu, sabojāšanu vai neatbilstību pakalpojuma kvalitātes standartiem.

Dalībvalstis pieņem [veic] šos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka minētās procedūras dod iespēju godīgi un ātri atrisināt strīdus, paredzot atlīdzinājumu un/vai kompensāciju, ja tas ir pamatoti.

Neskarot citas iespējas pārsūdzēt saskaņā ar dalībvalsts un Kopienas tiesību aktiem, dalībvalstis nodrošina to, ka lietotāji individuāli vai, ja dalībvalsts likumdošanas [tiesību] aktos ir atļauts, kopīgi ar organizācijām, kas pārstāv lietotāju un/vai patērētāju intereses, var iesniegt lietas izskatīšanai dalībvalsts kompetentajā iestādē, ja lietotāju sūdzības vispārējo pakalpojumu sniedzējam nav atrisinātas apmierinoši.

Saskaņā ar 16. pantu dalībvalstis nodrošina to, ka vispārējo pakalpojumu sniedzēji kopā ar gada ziņojumu par darbības uzraudzību publicē informāciju par sūdzību skaitu un to risināšanas veidu."

8 Direktīvas 2002/39 preambulas 28. apsvērumā ir paredzēts:

"Dalībvalstu regulatīvajām iestādēm varētu būt lietderīgi licenču ieviešanu saistīt ar prasībām, ka licences saņēmēju pakalpojumu patērētājiem jābūt pieejamām pārredzamām, vienkāršām un samērā lētām procedūrām viņu sūdzību izskatīšanai neatkarīgi no tā, vai sūdzības attiecas uz pakalpojumiem, ko sniedz vispārējo pakalpojumu sniedzēji, vai uz tiem, ko sniedz operatori, to skaitā individuālie licences saņēmēji, kuriem ir izsniegtas atļaujas. Turklāt var būt lietderīgi, ka šīs procedūras ir pieejamas visu pasta pakalpojumu lietotājiem neatkarīgi no tā, vai šie pakalpojumi ir vai nav vispārējie pakalpojumi. Pie šādām procedūrām jāpieskaita procedūras atbildības noteikšanai pasta sūtījumu zuduma vai bojājuma gadījumā."

9 Direktīvas 97/67 19. pantā, ar grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2002/39, ir noteikts:

"Dalībvalstis nodrošina to, ka pakalpojumu lietotāju sūdzību izskatīšanai izstrādā pārredzamas, vienkāršas un samērā lētas procedūras, īpaši zuduma, laupīšanas, bojājuma gadījumiem vai gadījumiem, kad pakalpojuma kvalitāte neatbilst standartiem (tostarp procedūras atbildības noteikšanai, ja ir iesaistīts vairāk nekā viens operators).

Dalībvalstis var paredzēt arī šā principa piemērošanu to pakalpojumu saņēmējiem, kas ir:

— ārpus vispārējo pakalpojumu jomas 3. panta nozīmē un

— vispārējo pakalpojumu jomā 3. panta nozīmē, bet ko vispārējo pakalpojumu sniedzējs nesniedz.

Dalībvalstis pieņem [veic] pasākumus, lai nodrošinātu to, ka pirmajā daļā minētās procedūras dod iespēju godīgi un ātri atrisināt strīdus, pamatojuma gadījumā paredzot atmaksāšanu un/vai kompensāciju.

Neskarot citas iespējas pārsūdzēt saskaņā ar dalībvalsts un Kopienas tiesību aktiem, dalībvalstis nodrošina to, ka lietotāji individuāli vai, ja dalībvalsts likumdošanas aktos ir atļauts, kopīgi ar organizācijām, kas pārstāv lietotāju un/vai patērētāju intereses, var iesniegt lietas izskatīšanai dalībvalsts kompetentajā iestādē, ja lietotāju sūdzības vispārējo pakalpojumu sniedzējam nav atrisinātas apmierinoši.

Saskaņā ar 16. pantu dalībvalstis nodrošina to, ka vispārējo pakalpojumu sniedzēji kopā ar gada ziņojumu par darbības uzraudzību publicē informāciju par sūdzību skaitu un to risināšanas veidu."

10 Direktīvas 2008/6 preambulas 42. apsvērumā ir paredzēts:

"(42) Saskaņā ar citās pakalpojumu nozarēs spēkā esošajiem noteikumiem un nolūkā pastiprināt patērētāju aizsardzību ir lietderīgi paplašināt sūdzību procedūru principu minimuma piemērošanas jomu, lai tā neaptvertu tikai vispārējā pakalpojuma sniedzējus. Lai palielinātu sūdzību izskatīšanas procedūru efektivitāti, ir lietderīgi veicināt ārpustiesas strīdu izšķiršanas procedūru izmantošanu, kā izklāstīts Komisijas Ieteikumā 98/257/EK (1998. gada 30. marts) par principiem, kas piemērojami iestādēm, kuras ir atbildīgas par patērētāju strīdu izšķiršanu ārpustiesas kārtībā [OV L 115, 31. lpp.], un Komisijas Ieteikumā 2001/310/EK (2001. gada 4. aprīlis) par principiem attiecībā uz ārpustiesas struktūrām, kas iesaistītas patērētāju strīdu vienprātīgā atrisināšanā

[OV L 109, 56. lpp.]. Patērētāju interešu aizsardzību sekmētu arī labāka operatoru savietojamība, ko nodrošinātu piekļuve atsevišķiem infrastruktūras un pakalpojumu elementiem, un valsts regulatīvo iestāžu un patērētāju aizsardzības iestāžu sadarbības prasība.

Lai aizsargātu lietotāju intereses pasta sūtījumu zādzības vai nozaudēšanas, vai sabojāšanas gadījumā, dalībvalstīm, ja tas ir pamatoti, būtu jāievieš atlīdzības un/vai kompensāciju sistēma."

11 Direktīvas 97/67 2. panta 17. punktā, ar grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2008/6, ir paredzēts:

"Šajā direktīvā tiek piemērotas šādas definīcijas:

[..]

17. "Lietotājs" ir jebkura fiziskā vai juridiskā persona, kas sūtītāja vai adresāta statusā gūst labumu no pasta pakalpojumu sniegšanas."

12 Direktīvas 97/67 19. pantā, ar grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2008/6, ir paredzēts:

"1. Dalībvalstis nodrošina, ka visi pasta pakalpojumu sniedzēji nodrošina pārredzamas, vienkāršas un nesadārdzinātas procedūras pasta pakalpojumu lietotāju sūdzību izskatīšanai, jo īpaši gadījumos, kas saistīti ar zudumu, zādzību, bojājumu vai neatbilstību pakalpojumu kvalitātes standartiem (tostarp procedūras atbildības noteikšanai,

ja ir iesaistīts vairāk nekā viens operators), neskarot attiecīgos starptautiskos un attiecīgo valstu noteikumus par kompensāciju shēmām.

Dalībvalstis pieņem [veic] pasākumus, lai nodrošinātu, ka pirmajā daļā minētās procedūras ļauj taisnīgi un ātri izšķirt strīdus, vajadzības gadījumā nodrošinot atlīdzināšanas un/vai kompensācijas sistēmu.

Tāpat dalībvalstis atbalsta neatkarīgas ārpustiesas strīdu izšķiršanas shēmas izstrādi strīdu izšķiršanai [ar izlīgumu] starp pasta pakalpojumu sniedzējiem un lietotājiem.

2. Neskarot citas attiecīgās valsts vai Kopienas tiesību aktos paredzētās pārsūdzības iespējas vai tiesiskās aizsardzības līdzekļus, dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad lietotāju sūdzības uzņēmumiem, kas sniedz pasta pakalpojumus, kas [kuri] pieder pie vispārējā pakalpojuma, nav izšķirtas apmierinoši, lietotāji individuāli vai, ja attiecīgās valsts tiesību akti to atļauj, kopīgi ar organizācijām, kuras pārstāv lietotāju un/vai patērētāju intereses, var attiecīgo lietu nodot valsts kompetentajām iestādēm.

Saskaņā ar 16. pantu dalībvalstis nodrošina, ka vispārējā pakalpojuma sniedzēji un atbilstīgos gadījumos uzņēmumi, kas sniedz pakalpojumus, kuri pieder pie vispārējā pakalpojuma, kopā ar gada ziņojumu par to rezultātu pārraudzību publisko informāciju par sūdzību skaitu un to izskatīšanas veidu."

Valsts tiesības

13 Ar 1991. gada 21. marta Likumu par dažu valsts tautsaimniecības uzņēmumu reformu (1991. gada 27. marta *Belgisch Staatsblad*, 6155. lpp.), ar grozījumiem, kas izdarīti ar Karaļa 1999. gada 9. jūnija dekrētu (1999. gada 18. augusta *Belgisch Staatsblad*, 30697. lpp.), citu normu vidū Beļģijas tiesību sistēmā ir transponēta[s] Direktīva[s] 97/67 [normas].

14 Šajā likumā ir norādīts viens universālo pakalpojumu sniedzējs un tam ir rezervēta atsevišķu pasta pakalpojumu sniegšana. Lai sniegtu pasta pakalpojumus, kas nav rezervēti, kuri ir universālais pakalpojums, ir jāsaņem individuāla licence. Turklāt tādu pasta pakalpojumu, kas nav universālais pakalpojums, sniegšanai citu nosacījumu vidū ir izvirzīts nosacījums par deklarācijas iesniegšanu *IBPT*.

15 Minētajā likumā, ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2006. gada 21. decembra Likumu, ar ko pieņem normas pasta nozares ombuda dienesta izveidei un ar ko groza 2005. gada 13. jūnija Likumu par elektronisko saraksti (2007. gada 23. janvāra *Belgisch Staatsblad*, 2965. lpp.; turpmāk tekstā — "1991. gada likums"), 43.b pantā ir noteikts:

"1. [*IBPT*] ir izveidots pasta nozares ombuda dienests, kas skata lietas saistībā ar šādu uzņēmumu [pakalpojumu] lietotājiem:

1) [universālā pakalpojuma sniedzējs];

2) uzņēmumi, [kas] piedāvā pasta pakalpojumus [..], kuru piedāvāšanai ir nepieciešama licence [..];

3) uzņēmumi, [kas] piedāvā pasta pakalpojumus [..], kuru piedāvāšanai ir nepieciešama deklarācija [..].

Lietas attiecībā uz lietotājiem ir lietas saistībā ar lietotāju, kas paši nepiedāvā pasta pakalpojumus, interesēm.

[..]

3. Pasta nozares ombuda dienestam ir uzticēti šādi uzdevumi:

1) izskatīt visas lietotāju sūdzības saistībā ar:

a) [universālā pakalpojuma sniedzēja] darbībām [..],

b) uzņēmumu, kas paredzēti šī panta 1. punkta 2) un 3) apakšpunktā, pasta darbībām.

2) Pasta darbības šīs nodaļas izpratnē ir:

[..]

3) būt par vidutāju, lai veicinātu mierizlīguma panākšanu strīdos starp šī panta 1. punktā paredzētajiem uzņēmumiem un lietotājiem;

4) sniegt šī panta 1. punktā paredzētajiem uzņēmumiem [ieteikumu], ja mierizlīgums nevar tikt panākts. [Ieteikuma] kopija tiek nosūtīta sūdzības iesniedzējam;

5) vislabākā veidā izskaidrot lietotājiem, kas [šajā dienestā] vēršas rakstveidā vai mutvārdos, viņu tiesības un intereses;

6) savu uzdevumu robežās izdot atzinumus, ja to lūdz ministrs, kura kompetencē ir pasta nozare, vai ministrs, kura kompetencē ir patērētāju tiesību aizsardzība vai [*IBPT*] un telekomunikāciju aizsardzība, vai [ja to lūdz] Pasta pakalpojumu konsultatīvā komiteja;

7) sadarboties ar:

   a) citām neatkarīgām nozaru strīdu izskatīšanas komisijām vai neatkarīgiem tiesībsargiem [..];

   b) ārvalstu tiesībsargiem vai iestādēm ar līdzvērtīgām funkcijām, kuras darbojas kā pārsūdzības iestāde, kas izskata sūdzības, kuras ir pasta nozares ombuda dienesta kompetencē.

Vajadzības gadījumā ministrs, kura kompetencē ir patērētāju tiesību aizsardzība, var noslēgt sadarbības protokolus.

4. Gala lietotāju sūdzības pieņem, ja sūdzības iesniedzējs ir iesniedzis sūdzību saskaņā ar attiecīgā uzņēmuma iekšējo strīdu izskatīšanas procedūru. Gala lietotāju sūdzības nepieņem, ja tās pasta nozares ombuda dienestā ir iesniegtas anonīmi vai ja tās nav iesniegtas rakstveidā.

[..]

5. Pasta nozares ombuda dienests, izskatot tam iesniegtu sūdzību, var uz vietas iepazīties ar grāmatvedību, saraksti, protokoliem un vispār visiem attiecīgā uzņēmuma vai attiecīgo uzņēmumu, kas tieši saistīti ar sūdzības priekšmetu, dokumentiem un visiem [dokumentārajiem] ierakstiem, izņemot dokumentus, uz kuriem attiecas korespondences noslēpums. [Minētais dienests] var pieprasīt attiecīgo uzņēmumu vadības struktūrām un personālam visus paskaidrojumus vai ziņas un veikt visas pārbaudes, kas nepieciešamas tā izmeklēšanā.

Šādi iegūtā informācija tiek apstrādāta konfidenciāli, ja tās izpaušana var vispārēji kaitēt uzņēmumam.

Tam piešķirto pilnvaru robežās ombuda dienests nesaņem norādījumus ne no vienas iestādes.

Sūdzības izskatīšana beidzas, kad tā kļūst par prasību tiesā.

6. Attiecīgajam uzņēmumam ir divdesmit darbdienu termiņš sava lēmuma pamatošanai, ja tas neievēro šī panta 3. punkta 4) apakšpunktā sniegto ieteikumu. Pamatotais lēmums tiek nosūtīts sūdzības iesniedzējam un ombuda dienestam.

Pēc iepriekšējā daļā minētā termiņa beigām ombuda dienests nosūta attiecīgajam uzņēmumam atgādinājumu. Attiecīgajam uzņēmumam ir jauns divdesmit darbdienu termiņš sava lēmuma pamatošanai, ja tas neievēro šī panta 3. punkta 4) apakšpunktā sniegto ieteikumu. Pamatotais lēmums tiek nosūtīts sūdzības iesniedzējam, kā arī ombuda dienestam.

Neievērodams noteikto termiņu, attiecīgais uzņēmums apņemas piemērot atzinumu saistībā ar īpašu un personisku kompensāciju attiecīgajam sūdzības iesniedzējam.

7. Ja pasta nozares ombuda dienests ir atzinis lietotāja sūdzību par pieņemamu, operators aptur piedziņas procedūru uz laikposmu, kas nepārsniedz četrus mēnešus, sākot no sūdzības iesniegšanas ombuda dienestā, vai līdz brīdim, kad pasta nozares ombuda dienests ir sniedzis [ieteikumu], vai līdz brīdim, kad mierizlīgums var tikt panākts."

16 1991. gada likuma 45.b pantā ir reglamentēts pasta nozares ombuda dienesta finansējums, nosakot ikgadēju "ombuda iemaksu", kas šī likuma 43.b panta 1. punktā minētajiem uzņēmumiem, kuru apgrozījums pārsniedz EUR 500 000, ir jāiemaksā *IBPT*.

17 Maksājamo ombuda iemaksas summu *IBPT* nosaka individuāli, pamatojoties uz formulu, kurā būtībā tiek ņemts vērā, pirmkārt, attiecīgā uzņēmuma iepriekšējā gada apgrozījums, ko tas ir guvis ar darbībām, kuras ietilpst ombuda dienesta kompetences jomā, un, otrkārt, ombuda dienesta iepriekšējā gadā izskatīto sūdzību skaits attiecībā uz šo uzņēmumu. Noteiktajā termiņā neveiktās iemaksas rada neierobežotas tiesības piemērot likumā noteikto procentu likmi, palielinot iemaksas par 2 %.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

18 *Express Line* pieder uzņēmumu grupai *DHL*, kuras juridiskā adrese ir Bonnā (Vācija). *Express Line* darbību it īpaši veido ekspressūtījumu pakalpojumu piedāvāšana, proti, — kā tā norāda — dokumentu, paku, palešu vai autokravu pārvadāšana klientu labā pa gaisa vai sauszemes ceļiem.

19 2006. gada sākumā *IBPT* pieprasīja, lai *Express Line* un vairāki kurjeru un ekspressūtījumu uzņēmumi lūgtu individuālu licenci vai iesniegtu deklarāciju saskaņā ar atbilstošajām normām 1991. gada likumā par pakalpojumu sniegšanu, kurus *IBPT* vai nu uzskatīja par pasta pakalpojumiem, kas nav rezervēti, [bet] ir universālais pakalpojums, vai arī par pasta pakalpojumiem, kas nav universālais pakalpojums.

20 2006. gada 23. novembrī *Express Line* saskaņā ar 1991. gada likumu attiecībā uz atsevišķiem tās piedāvātajiem pakalpojumiem iesniedza deklarāciju par pasta pakalpojumu, kas nav universālais pakalpojums, sniegšanu. Tomēr [*Express Line*] savai deklarācijai pievienoja skaidru iebildumu, ka nepiekrīt tam, ka tās ekspressūtījumu pakalpojumi tiek atzīti par "pasta pakalpojumiem".

21 *IBPT* savā 2007. gada 11. jūlija vēstulē, pirmkārt, informēja *Express Line*, ka uz to attiecas ombuda dienests un ka tā ir uzskatāma par tādu, kurai ir pienākums veikt ombuda iemaksu, un, otrkārt, lūdza tai informāciju, lai aprēķinātu veicamās iemaksas apmēru.

22 *Express Line* ierakstītā vēstulē atstāja spēkā savu nostāju, apstrīdot faktu, ka uz to varētu attiekties pasta nozares ombuda dienesta [kompetence], un tādējādi tai būtu pienākums maksāt iemaksu, kura tiek izmantota šī dienesta finansēšanai. Pēc *Express Line* uzskatiem, tās ekspressūtījumu darbības neesot pasta pakalpojumi, bet gan uzņēmumiem paredzēti pārvadājumu un loģistikas pakalpojumi ar pievienoto vērtību.

23 2008. gada 13. novembrī *IBPT* konstatēja, ka *Express Line* ir pārkāpusi 1991. gada likumu, un, brīdinot par administratīva naudas soda piemērošanu, pieprasīja tai sniegt informāciju, kas nepieciešama, lai aprēķinātu ombuda iemaksu, kuru tai ir pienākums maksāt. *Express Line* cēla iesniedzējtiesā prasību attiecībā uz šo brīdinājumu.

24 Šajos apstākļos *Hof van beroep te Brussel* (Briseles apelācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai normas, kas ietvertas Direktīvā 97/67 [..], redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2002/39 [..], un it īpaši, bet ne tikai, tās 19. pants — arī ņemot vērā grozījumus, kas izdarīti ar Direktīvu 2008/6 [..], kurai vēlākais līdz 2010. gada 31. decembrim jābūt transponētai valsts tiesībās, — ir jāsaprot un jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstis nav pilnvarotas tādu pakalpojumu sniedzējiem, kas nav

universālie pasta pakalpojumi, kā obligātu noteikt ārējo sūdzību izskatīšan[as] [sistēmu], jo:

a) attiecībā uz piemērojamajām sūdzību procedūrām pasta pakalpojumu lietotāju aizsardzībai direktīvā ir noteikta pilnīga saskaņošana, vai

b) šis pienākums ar Direktīvu 2002/39 ir noteikts tikai universālo pakalpojumu sniedzējiem un kopš Direktīvas 2008/6 [..] ieviešanas — visiem universālo pakalpojumu sniedzējiem, bet saskaņā ar [D]irektīvas [97/67, ar grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu] 2008/6 [..] 19. panta 1. punkta [trešās] daļas formulējumu — neatkarīgas ārpustiesas strīdu izšķiršanas shēmas izstrādi strīdu izšķiršanai starp citu pasta pakalpojumu sniedzējiem, izņemot universālos pasta pakalpojumus, un gala patērētājiem dalībvalstis tikai atbalsta, bet nedrīkst noteikt?

2) Ja atbilde [, kas sniegta] uz pirmo jautājumu[,] ir tāda, ka pati pasta direktīva neliedz dalībvalstīm ārējo sūdzību izskatīšanu, kas universālo pakalpojumu sniedzējiem paredzēta [Direktīvas 97/67, ar grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2008/6,] 19. panta 2. punkta pirmajā daļā, obligāti noteikt arī tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālie pasta pakalpojumi, — vai pakalpojumu sniegšanas brīvības principi (EKL 49. un nākamie panti, pašreiz — LESD 56. un nākamie panti) ir jāinterpretē tādējādi, ka pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumi, ko dalībvalsts ieviesusi, pamatojoties uz primāriem vispārējo interešu iemesliem patērētāju aizsardzībai, ar kuriem ārējā sūdzību izskatīšana, kas universālo pakalpojumu sniedzējiem paredzēta [Direktīvas 97/67, ar grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2008/6,] 19. panta 2. punkta pirmajā daļā, tiek obligāti noteikta arī tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālie pasta pakalpojumi, atbilst Līgumam par Eiropas Savienības darbību pat tad, ja, piemērojot atbilstošo sūdzību

izskatīšan[as] [sistēmu], nav nekādas atšķirības starp patērētāju sūdzībām un citu gala lietotāju sūdzībām, lai gan ļoti liela daļa šo pakalpojumu (šajā lietā — eksprespakalpojumu un kurjera pakalpojumu) lietotāju ir profesionāli lietotāji?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Ievada apsvērumi

25 *Express Line* uzskata, pirmkārt, ka iesniedzējtiesai bija jāuzdod Tiesai papildu jautājums — ko iesniedzējtiesa esot skaidri atteikusies uzdot —, proti, vai Direktīvas 97/67 2. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā par pasta pakalpojumiem tiek uzskatīti ne tikai pakalpojumi, kas kumulatīvi saistīti ar pasta sūtījumu savākšanu, šķirošanu, pārvadāšanu un piegādi, bet arī pakalpojumi, kas saistīti ar vienu vai vairākām no šīm darbībām.

26 Otrkārt, prasītāja pamatlietā uzskata, ka, tā kā pamatlietā tā ir atteikusies no pamatiem attiecībā uz Savienības tiesībām, lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu vairs neesot priekšmeta.

27 Šajā ziņā jānorāda, ka, Tiesai un valstu tiesām sadarbojoties, kā tas ir paredzēts LESD 267. pantā, tikai valsts tiesa, kura izskata strīdu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā tajā ierosinātās lietas īpatnības, novērtē

gan to, cik lielā mērā prejudiciāls nolēmums tai ir nepieciešams sprieduma taisīšanai, gan arī Tiesai uzdoto jautājumu atbilstību (it īpaši skat. 2003. gada 7. janvāra spriedumu lietā C-306/99 *BIAO*, *Recueil*, I-1. lpp., 88. punkts; 2006. gada 14. decembra spriedumu lietā C-217/05 *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio*, Krājums, I-11987. lpp., 16. punkts, un 2009. gada 2. aprīļa spriedumu lietā C-260/07 *Pedro IV Servicios*, Krājums, I-2437. lpp., 28. punkts).

28 Līdz ar to iespēja formulēt Tiesai uzdodamos jautājumus ir sniegta tikai valsts tiesai, un lietas dalībnieki nevar mainīt to saturu. Prejudiciālo jautājumu grozīšana vai atbildes uz prasītāju pamatlietā apsvērumos minētajiem papildu jautājumiem sniegšana turklāt būtu pretrunā uzdevumam, kas Tiesai noteikts LESD 267. pantā, kā arī Tiesas pienākumam nodrošināt iespēju dalībvalstu valdībām un ieinteresētajām personām iesniegt apsvērumus atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas Statūtu 23. pantam, ņemot vērā, ka saskaņā ar šo normu ieinteresētajām personām tiek paziņoti tikai lēmumi par prejudiciālu jautājumu uzdošanu (skat. 2009. gada 15. oktobra spriedumu lietā C-138/08 *Hochtief* un *Linde-Kca-Dresden*, Krājums, I-9889. lpp., 21. un 22. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

29 Turklāt, ja Tiesa nevar pieņemt nolēmumu gadījumā, kad tiesvedība iesniedzējtiesā ir izbeigta (1992. gada 16. jūlija spriedums lietā C-343/90 *Lourenço Dias*, *Recueil*, I-4673. lpp., 18. punkts), tad LESD 267. pants neļauj Tiesai izvērtēt, cik aktuāls tiesvedībā valsts tiesā ir uzdotais jautājums, arī tad, ja valsts tiesībās, kuras saistītas ar [attiecīgo] lietu, ir izdarīti grozījumi (1971. gada 14. decembra spriedums lietā 43/71 *Politi*, *Recueil*, 1039. lpp., 3. punkts).

30 Šajā gadījumā, pirmkārt, tā kā iesniedzējtiesa jautājumu par "pasta pakalpojumu" jēdzienā Direktīvas 97/67 2. panta 1. punkta izpratnē ietilpstošo darbību kumulatīvo vai alternatīvo raksturu nav atzinusi nedz par nepieciešamu, nedz atbilstošu, Tiesa par to nevar sniegt analīzi.

31 Otrkārt, tā kā iesniedzējtiesa nav arī formāli atsaukusi savu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu — neraugoties uz to, ka prasītāja pamatlietā to ir lūgusi, — un tā kā tiesvedība pamatlietā nav izbeigta, ir jākonstatē, ka Tiesas atbilde uz minētās tiesas uzdotajiem jautājumiem tai joprojām ir nepieciešama sprieduma taisīšanai.

Par pirmo jautājumu

32 Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai Direktīva 97/67, ņemot vērā grozījumus, kas izdarīti ar Direktīvu 2002/39 un Direktīvu 2008/6, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālais pakalpojums, ir noteikta obligāta ārēja izskatīšanas procedūra šo pakalpojumu lietotāju sūdzībām.

33 Vispirms ir jānorāda, ka Direktīvas 97/67 — gan sākotnējā redakcijā, gan redakcijā, kas izriet no grozījumiem, kuri izdarīti ar Direktīvu 2002/39 un Direktīvu 2008/6, — 19. pantā ir paredzēti divi pasta pakalpojumu lietotāju sūdzību izskatīšanas procedūru veidi, proti, iekšēja izskatīšanas procedūra pie pakalpojumu sniedzēja un ārēja procedūra valsts kompetentajā iestādē.

34 Ņemot vērā, ka, pēc iesniedzējtiesas uzskatiem, ar Direktīvu 97/67 esot veikta pilnīga saskaņošana attiecībā uz sūdzību izskatīšanas procedūrām un šāds pienākums kopš grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2002/39, esot noteikts vienīgi universālā

pakalpojuma sniedzējam un kopš grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2008/6, — visiem pārējiem tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas ir universālais pakalpojums, minētā tiesa pauž šaubas par iespējamību tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālais pakalpojums, noteikt obligātu ārējo sūdzību izskatīšanas procedūru.

35 Šajā ziņā ir jānorāda, pirmkārt, ka, pretēji iesniedzējtiesas uzskatiem, ar Direktīvu 97/67 nav veikta pilnīga tajā paredzēto sūdzību izskatīšanas procedūru saskaņošana.

36 Pirmām kārtām, kā izriet no Direktīvas 97/67 preambulas 10. apsvēruma, [ar minēto direktīvu] Kopienas mērogā ir pieņemti vairāki vispārēji principi; konkrēto procedūru izvēle ir dalībvalstu kompetencē (2004. gada 11. marta spriedums lietā C-240/02 *Asempre* un *Asociación Nacional de Empresas de Externalización y Gestión de Envíos y Pequeña Paquetería*, *Recueil*, I-2461. lpp., 30. punkts), un tām jāvar brīvi izvēlēties sistēmu, kura ir vislabāk piemērota apstākļiem attiecīgajās dalībvalstīs.

37 Otrkārt, šādas pilnīgas saskaņošanas neesamība vēl jo vairāk ir acīmredzama attiecībā uz Direktīvā 97/67 paredzētajām sūdzību izskatīšanas procedūrām.

38 Tādējādi no Direktīvas 97/67 — gan sākotnējā redakcijā, gan vēlākajās redakcijās — preambulas 35. apsvēruma un 19. panta izriet, ka sūdzību izskatīšanas procedūras, kam jābūt pārskatāmām, vienkāršām un samērā lētām, pirmkārt, ir vērstas uz pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu, paredzot, ka iespējamie strīdi tiek risināti ātri, taisnīgi un efektīvi, un, otrkārt, tās papildina tiesību aizsardzības līdzekļus, kādi ir pieejami saskaņā ar valsts un Savienības tiesībām.

39 Otrām kārtām, pārējās iesniedzējtiesas paustās šaubas attiecībā uz 1991. gada likuma atbilstību Direktīvai 97/67 ir jānoraida, jo tās arī neatbilst attiecīgo šīs direktīvas — gan sākotnējā redakcijā, gan redakcijās ar grozījumiem — normu saturam attiecībā uz sūdzību izskatīšanas procedūrām.

40 Direktīvā 97/67 vienmēr ir saglabāts šo procedūru papildinošais raksturs attiecībā pret tiesību aizsardzības līdzekļiem, kādi ir pieejami saskaņā ar valsts tiesībām, un, attiecīgi, dalībvalstu rīcības brīvība šajā ziņā. Lai gan ar minētajā direktīvā izdarītajiem grozījumiem šī rīcības brīvība ir pakāpeniski ierobežota, ir jānorāda, ka šādi noteikto robežu un pamatnostādņu mērķis ir attiecināt sūdzību izskatīšanas procedūras uz jebkuru pasta pakalpojumu sniedzēju.

41 Tādējādi vispirms atbilstoši Direktīvas 97/67 2. panta 17. punktam un 19. panta pirmajai un trešajai daļai dalībvalstīm bija jānodrošina, lai universālā pakalpojuma sniedzējs izveidotu iekšējas un ārējas sūdzību izskatīšanas procedūras vienīgi attiecībā uz pakalpojumu, kas ir [universālais] pakalpojums, sniegšanu. Tātad dalībvalstīm noteiktais pienākums attiecās tikai uz šiem pakalpojumiem un uz minēto pakalpojumu sniedzēju; šīm dalībvalstīm tomēr bija rīcības brīvība, kas ļāva tām padarīt pieejamus citus tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

42 Tāpat ar Direktīvu 2002/39 minētajam 19. pantam ir pievienota jauna daļa, saskaņā ar kuru dalībvalstis var paredzēt, ka "princips", atbilstoši kuram ir jānodrošina sūdzību izskatīšanas procedūru izveide, tiek piemērots arī to pakalpojumu saņēmējiem, kas nav universālais pakalpojums vai ko — lai gan tie ir universālais pakalpojums — nesniedz universālā pakalpojuma sniedzējs.

43 Būtībā, tā kā 19. panta — sākotnējā redakcijā — trešās daļas formulējums nav grozīts, dalībvalstu pienākums un rīcības brīvība, uz ko norādīts šī sprieduma 41. punktā, šajās abās Direktīvas 97/67 redakcijās bija vienādas. Tomēr, kā izriet no Direktīvas 2002/39 preambulas 28. apsvēruma, Direktīvas 97/67 19. pantā iekļauto grozījumu mērķis bija iedrošināt dalībvalstis paplašināt iekšējās sūdzību izskatīšanas procedūras par labu visu pasta pakalpojumu lietotājiem neatkarīgi no tā, vai tas ir universālais pakalpojums vai nav, un neatkarīgi no tā, vai minēto pakalpojumu sniedzējs ir universālā pakalpojuma sniedzējs vai atļaujas saņēmējs.

44 Visbeidzot, ar Direktīvu 2008/6 īpaši ir grozīts Direktīvas 97/67 2. panta 17. punkts un šīs direktīvas — ar grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2002/39, — 19. panta pirmā daļa, paredzot, ka visi pasta pakalpojumu sniedzēji izveido iekšējas lietotāju sūdzību izskatīšanas procedūras; lietotājs turklāt ir definēts kā jebkura fiziskā vai juridiskā persona, kas gūst labumu no pasta pakalpojumu sniegšanas.

45 Direktīvas 97/67 — ar grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2008/6, — 19. panta 1. punkta trešajā daļā, kas ir jauna tiesību norma, ir paredzēts, ka dalībvalstīm arī ir jāatbalsta neatkarīgu ārpustiesas strīdu izšķiršanas sistēmu izstrāde strīdu izšķiršanai ar izlīgumu starp pasta pakalpojumu sniedzējiem un lietotājiem. Tāpat minētā panta 2. punkta pirmajā daļā ir ietverts jauns pienākums, jo ārējā lietotāju sūdzību izskatīšanas procedūra ar to ir attiecināta uz uzņēmumiem, kas sniedz pasta pakalpojumus, kas ir universālais pakalpojums.

46 Kā izriet no Direktīvas 2008/6 preambulas 42. apsvēruma, ir lietderīgi paplašināt sūdzību procedūru principu minimuma piemērošanas jomu, lai tā neaptvertu tikai universālā pakalpojuma sniedzējus.

47 No tā izriet, ka Direktīvā 97/67 — gan sākotnējā redakcijā, gan redakcijās ar grozījumiem — tajā paredzēto sūdzību izskatīšanas procedūras ir izstrādātas kā minimālās normas, kas papildina tiesiskās aizsardzības līdzekļus, kuri ir pieejami saskaņā ar valsts un Savienības tiesībām, un ka dalībvalstīm tātad ir rīcības brīvība noteikt konkrētas procedūras un izvēlēties sistēmu, kura ir vislabāk piemērota apstākļiem attiecīgajās dalībvalstīs, vienlaikus ievērojot šajā direktīvā noteiktās robežas un pamatnostādnes.

48 Šīs robežas un pamatnostādnes vispirms ietver pienākumu nodrošināt, lai universālā pakalpojuma sniedzējs(-i) izstrādātu iekšējas un ārējas sūdzību izskatīšanas procedūras, — pienākumu, kurš bija paredzēts jau Direktīvas 97/67 sākotnējā redakcijā.

49 Tāpat Direktīvā 97/67 ir noteikts pienākums nodrošināt, lai visi pasta pakalpojumu sniedzēji izstrādātu iekšējas sūdzību izskatīšanas procedūras un lai uzņēmumi, kuri sniedz pasta pakalpojumus, kas ir universālais pakalpojums, izstrādātu ārējas sūdzību izskatīšanas procedūras; šis pienākums ir ieviests ar Direktīvu 2008/6, papildinot pamatnostādni, kas bija noteikta jau ar Direktīvu 2002/39.

50 Visbeidzot, no Direktīvas 97/67 izriet pienākums atbalstīt neatkarīgu ārpustiesas strīdu izšķiršanas sistēmu izstrādi strīdu izšķiršanai ar izlīgumu starp pasta pakalpojumu sniedzējiem un lietotājiem; šis pienākums ir ieviests ar Direktīvu 2008/6.

51 Tādējādi tāds valsts tiesiskais regulējums, kāds ir 1991. gada likums, ar kuru tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālais pakalpojums, tiek noteikta obligāta ārēja izskatīšanas procedūra šo pakalpojumu lietotāju sūdzībām, ne tikai nav pretrunā Direktīvai 97/67 — gan sākotnējā redakcijā, gan redakcijās ar grozījumiem —, bet turklāt atbilst pienākumam —, kas šajā direktīvā paredzēts kopš grozījumiem, kuri izdarīti ar Direktīvu 2008/6, — atbalstīt neatkarīgu ārpustiesas strīdu

izšķiršanas sistēmu izstrādi strīdu izšķiršanai ar izlīgumu starp pasta pakalpojumu sniedzējiem un lietotājiem.

52 Tādējādi uz pirmo uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīva 97/67, kā sākotnējā redakcijā, tā redakcijās ar grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2002/39 un Direktīvu 2008/6, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā pieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālais pakalpojums, ir noteikta obligāta ārēja izskatīšanas procedūra šo pakalpojumu lietotāju sūdzībām.

Par otro jautājumu

53 Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai LESD 56. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālais pakalpojums, ir noteikta obligāta ārēja izskatīšanas procedūra šo pakalpojumu lietotāju sūdzībām.

54 Vispirms ir jānorāda, ka, lai gan *Express Line* ir sabiedrība, kas darbojas saskaņā ar Beļģijas tiesībām, tā tomēr ietilpst uzņēmumu grupā *DHL*, kuras juridiskā adrese ir Vācijā. Turklāt nedz no lēmuma lūgt prejudiciālu nolēmumu, nedz no tiesvedības pamatlietā priekšvēstures neizriet, ka minētās [grupas] pamatā varētu būt īpaša pakalpojumu sniegšana starp divām vai vairākām dalībvalstīm.

55 Šajos apstākļos pamatlietā apstrīdētā brīvība ir nevis pakalpojumu sniegšanas brīvība, bet gan brīvība veikt uzņēmējdarbību. Tādējādi otrais uzdotais jautājums ir jāsaprot tā, ka tā mērķis ir noskaidrot, vai LESD 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj valsts tiesisko regulējumu — kāds ir 1991. gada likums —, kurā tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālais pakalpojums, ir noteikta obligāta ārēja izskatīšanas procedūra šo pakalpojumu lietotāju sūdzībām.

56 Iesniedzējtiesa uzskata, ka pienākums ievērot šādu procedūru būtu brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojums tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālais pakalpojums, kuri ir no citām dalībvalstīm, izņemot Beļģijas Karalisti, un kuri vēlas veikt uzņēmējdarbību šajā dalībvalstī. Ja minētais ierobežojums varētu tikt pamatots ar primāru vispārējo interešu apsvērumu par patērētāju tiesību aizsardzību, LESD 49. pants neļautu noteikt minēto procedūru par obligātu attiecībā uz strīdiem par pasta pakalpojumiem, kāds ir ekspressūtījumu pakalpojums, kur ļoti liela daļa lietotāju ir profesionāli lietotāji.

57 Šajā ziņā ir jānorāda — kā atgādināts šī sprieduma 35. punktā —, ka ar Direktīvu 97/67 nav veikta pilnīga saskaņošana attiecībā uz pasta pakalpojumu lietotāju sūdzību izskatīšanas procedūrām un ka tādējādi dalībvalstīm šajā ziņā ir rīcības brīvība, ievērojot ierobežojumus, kas izriet no Savienības tiesībām.

58 Saistībā ar dalībvalsts pilsoņu brīvību veikt uzņēmējdarbību citā dalībvalstī ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru šāda brīvība ietver tiesības sākt un izvērst darbības kā pašnodarbinātām personām un dibināt un vadīt uzņēmumus ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi saviem pilsoņiem paredzēti tās valsts tiesību aktos, kurā notiek šī uzņēmējdarbība (skat. 2009. gada 1. oktobra spriedumu lietā C-247/08 *Gaz*

de France - Berliner Investissement, Krājums, I-9225. lpp., 54. punkts un tajā minētā judikatūra).

59 Attiecībā uz sabiedrībām, kas izveidotas atbilstoši dalībvalsts tiesību aktiem un kuru juridiskā adrese, galvenā vadība vai galvenā uzņēmējdarbības vieta ir Eiropas Savienībā, šī brīvība saskaņā ar LESD 54. pantu ietver tiesības veikt savu darbību attiecīgajā dalībvalstī ar meitas sabiedrības, filiāles vai pārstāvniecības starpniecību (skat. tostarp 1999. gada 21. septembra spriedumu lietā C-307/97 *Saint-Gobain ZN*, *Recueil*, I-6161. lpp., 35. punkts; 2006. gada 12. septembra spriedumu lietā C-196/04 *Cadbury Schweppes* un *Cadbury Schweppes Overseas*, Krājums, I-7995. lpp., 41. punkts, kā arī 2007. gada 13. marta spriedumu lietā C-524/04 *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation*, Krājums, I-2107. lpp., 36. punkts).

60 Tiesa ir vairākkārt atgādinājusi, ka LESD 49. pants aizliedz jebkādus valsts pasākumus, kas Savienības pilsoņiem var apgrūtināt vai padarīt mazāk pievilcīgu Līgumā garantētās brīvības veikt uzņēmējdarbību izmantošanu, pat ja tos piemēro, nešķirojot pilsonības dēļ, un ka šāda ierobežojoša iedarbība iespējami rodas tad, ja valsts tiesiskā regulējuma dēļ sabiedrība var tikt atturēta dibināt tādus tās pakļautībā esošus veidojumus kā, piemēram, pastāvīga pārstāvniecība citā dalībvalstī un veikt savu darbību ar šādu veidojumu starpniecību (2010. gada 11. marta spriedums lietā C-384/08 *Attanasio Group*, Krājums, I-2055. lpp., 43. un 44. punkts un tajos minētā judikatūra).

61 Šajā lietā attiecīgais pasākums neietver nekādu ierobežojumu brīvībai veikt uzņēmējdarbību.

62 Vispirms šis pasākums, nešķirojot pilsonības dēļ, tiek piemērots jebkuram pasta pakalpojumu, kas nav universālais pakalpojums, sniedzējam Beļģijā. Tāpat, kā ģenerāladvokāts ir norādījis secinājumu 77. punktā, operatori nevar izvirzīt prasību par to, ka dalībvalstī nav izveidotas to klientu interešu tiesiskās aizsardzības struktūras, kas

piedāvā strīdu izšķiršanu ārpus tiesas. Visbeidzot, gandrīz visas dalībvalstis arī ir attiecinājušas ārējās sūdzību izskatīšanas sistēmas uz tādu pasta pakalpojumu, kas nav universālais pakalpojums, sniedzējiem.

63 Šajos apstākļos nevarētu pamatoti apgalvot, ka tas vien, ka tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālais pakalpojums, tiek noteikta obligāta ārēja izskatīšanas procedūra šo pakalpojumu lietotāju sūdzībām, Savienības pilsoņiem var apgrūtināt vai padarīt mazāk pievilcīgu Līgumā garantētās brīvības veikt uzņēmējdarbību izmantošanu.

64 Tādējādi uz otro uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka LESD 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālais pakalpojums, ir noteikta obligāta ārēja izskatīšanas procedūra šo pakalpojumu lietotāju sūdzībām.

Par tiesāšanās izdevumiem

65 Attiecībā uz lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku tiesāšanās izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

1) **Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 15. decembra Direktīva 97/67/EK par kopīgiem noteikumiem Kopienas pasta pakalpojumu iekšējā tirgus attīstībai un pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai, kā sākotnējā redakcijā, tā redakcijās ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 10. jūnija Direktīvu 2002/39/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 20. februāra Direktīvu 2008/6/EK, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā pieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālais pakalpojums, ir noteikta obligāta ārēja izskatīšanas procedūra šo pakalpojumu lietotāju sūdzībām;**

2) **LESD 49. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā tādu pasta pakalpojumu sniedzējiem, kas nav universālais pakalpojums, ir noteikta obligāta ārēja izskatīšanas procedūra šo pakalpojumu lietotāju sūdzībām.**

[Paraksti]